

NOTÍCIES SOBRE EL CODONY

FRANCESC CORTIELLA I ÒDENA
Departament d'Història Medieval i Paleografia

Si bé Ramon Berenguer I, a mitjan segle XI, inicià la repoblació de les terres veïnes a la ciutat de Tarragona, aquesta tasca va ser més nominal que efectiva ja que la comarca no ofería les garanties suficients que asseguressin un pacífic establiment dels colonitzadors ni, molt menys encara, la possessió continuada d'unes terres que els proporcionessin uns mitjans segurs de subsistència. Les possessions sarraïnes de Tortosa i de Siurana dificultaven aquesta repoblació i durant molts anys la feren quasi impossible. Serà en temps de Ramon Berenguer III, a començaments del XII, quan l'empresa colonitzadora entrarà dins el camp de l'eficàcia i aleshores es produirà una veritable unió de contractes amb la finalitat de distribuir les terres i de fer els corresponents establiments de finques.

Resulta molt difícil de conèixer, amb exactitud, els límits dels diferents indrets que formaven la comarca i en alguns documents hi ha una gran confusió toponímica; ens referim, sobretot, al binomi Codony-Montoliu. Sembla que sota aquest nom hom ha d'entendre una vasta extensió territorial compresa entre els rius Gaià i Francolí i que en algunes contrades ultrapassava, fins i tot, aquests límits ja que s'estenia més enllà de la riba dreta d'aquest darrer riu.

En un document de l'any 1161 podem comprovar aquesta identificació dels dos toponímics; efectivament, Guillem de Claramunt i la seva muller, Saurina, reconeixen tots els delmes de Montoliu o Codony a favor de Bernat Tort, arquebisbe de Tarragona. ⁽¹⁾ D'una manera palesa el document dona a entendre que es tracta d'una mateixa unitat territorial.

1. A.H.A.T. - Índex Vell, 451r.

Malgrat aquesta confusió dels dos noms en segons quins documents, en altres, i dins d'aquesta mateixa etapa inicial de la repoblació de la comarca, hi ha una clara diferenciació. Sembla que el nom de Montoliu es reservava per a les terres més properes al Gaià i el del Codony per a les del Francolí, encara que hi havia excepcions com és el cas de Puigdelfí que, malgrat de ser situat a la riba del Francolí, pertanyia al territori de Montoliu. Hem de dir que, fins i tot, hem trobat una identificació d'aquests noms de Puigdelfí i de Montoliu tal com si es tractés d'una mateixa unitat territorial; potser no és una cosa massa difícil de comprendre si tenim en compte que Puigdelfí era del senyoriu de la família dels Montoliu. ⁽²⁾

Fets aquests aclariments previs podríem assenyalar com a nucli originari d'aquest territori del Codony els actuals termes municipals de Perafort (a excepció de la zona de Puigdelfí), la Pobla de Mafumet, el Morell, els Garidells, la Secuita (a excepció de la zona de l'Argilaga), bona part del de Vilallonga i les parts limítrofes dels Pallaresos, Constantí i el Raurell. La repoblació d'aquesta considerable extensió territorial va ésser encomanada a diferents senyors; segurament que el primer senyor jurisdiccional del lloc, quan començà el repoblament real, va ésser Guillem de Claramunt; però molt aviat ens trobem que uns altres senyors tenen també drets sobre el dit territori: són els Cardona, els Cervera, els Aguiló i l'arquebisbe tarragoní.

Aquest complex comandament va donar origen a una sèrie de problemes jurisdiccionals, els quals s'intentaren de solucionar amb diversos acords bilaterals. Anotarem per ordre cronològic tots els pactes que es varen produir:

1.- 14 de juny del 1161 - Guillem de Claramunt defineix tots els delmes del Codony a favor de Bernat Tort, arquebisbe de Tarragona. ⁽³⁾

2.- 1 de juny del 1175 - Les famílies Claramunt i Cardona signen una concòrdia amb el rei Alfons I i l'arquebisbe de Tarragona, Berenguer de Vilademuls. Queden limitades les seves possessions respectives. ⁽⁴⁾

3.- 13 de gener del 1177 - El rei i l'arquebisbe ratifiquen la possessió del castell i vila del Codony a favor dels Claramunt i dels Cardona. Hi estableixen els usatges de Tarragona i els ordenen de fer-hi una muralla. Podran vendre el dit honor a tothom que no sigui cavaller ni capellà. ⁽⁵⁾

2. MORERA: *Tarragona Cristiana*, vol. I, pàgs. 510-511.

3. A.H.A.T. - Índex Vell, 451r.

4. A.H.A.T. - Índex Vell, 452.

5. A.H.A.T. - Índex Vell, 451r.

4.- 26 de gener del 1229 - Els Cardona fan una concòrdia amb els Claramunt i els donen tots els drets que tenien sobre el Codony. ⁽⁶⁾

5.- 7 de maig del 1243 - Guillem d'Aguiló ven a Pere d'Albalat, arquebisbe de Tarragona, alguns drets que tenia sobre el Codony. ⁽⁷⁾

6.- 23 de març del 1247 - Guillem d'Aguiló traspassa a l'arquebisbe la resta dels drets que tenia sobre el Codony. ⁽⁸⁾

7.- 4 de novembre del 1247 - L'arquebisbe de Tarragona i Ponç de Cervera es posen sota l'arbitri de l'abat de Poblet quant a llurs drets sobre el castell del Codony. ⁽⁹⁾

8.- 20 de març del 1251 - Guillerma de Claramunt i Ponç de Cervera signen una concòrdia sobre l'herència de Guillem de Claramunt. ⁽¹⁰⁾

Després de la mort de Guillem de Claramunt, arran de la conquesta de Mallorca, i solucionats una sèrie d'afers testamentaris, va quedar com a senyor principal i inqüestionable de la comarca l'arquebisbe, qui confià la direcció del dit lloc a diversos castllans, que d'una manera continuada governaren el Codony en nom del prelat tarraconí.

Però aquest Codony no era ja aquella vasta extensió territorial del segle anterior; s'havien fet una sèrie de donacions que havien suposat el seu desmembrament i així es formaren les següents entitats polítiques o administratives: el Codony; Perafort; Penalonga; les Franqueses del Codony amb els Quarts; la Secuita amb el Pontarró, els Masos, Vistabella, les Gunyoles i Tapioles; Vilallonga; el Raurell; els Garidells; el Morell; la Granja del Codony; Casarrodonà, i la Pobla de Mafumet amb la Camareria i les Quadres de Baró.

El Codony pròpiament dit, com a unitat administrativa, sols abarcava, a darreries del segle XIII, les terres compreses dins l'actual nucli de Perafort, entre el Francolí i la partida del Comellar; pel sud seria limitat per les terres del Mas de Blanc i del Mas de Jurat, mentre que pel nord arribaria fins l'emplaçament de l'església parroquial de la dita vila de Perafort. Les seves dimensions aproximades serien de 3.000 metres de llarg, 1.500 metres d'ample i un perímetre de 9.000 metres.

El primer nucli de poblament del Codony es pot localitzar prop de l'actual Pont del Codony, entre el Francolí i l'últim tram del tor-

6. UDINA MARTORELL: *El «Libre Blanch» de Santes Creus*, pàgs. 391-394.

7. MORERA: *Tarragona Cristiana*, vol. II, pàg. 57.

8. MORERA: *Tarragona Cristiana*, vol. II, pàg. 58.

9. A.H.A.T. - Índex Vell, 454r.

10. UDINA MARTORELL: *El «Libre Blanch» de Santes Creus*, pàgs. 394-397.

rent dels Garidells; allí hi havia la primera església, l'abadia, el fossar i el poble vell; les restes arqueològiques són quasi inexistent, sols hi ha unes parets, mig derruïdes, que hom les coneix amb el nom de l'abadia. De vell antuvi sembla estrany que no es conservi absolutament res d'aquest primer poblat, però nosaltres intentarem donar després una explicació d'aquest fet.

A darreries del segle XIV o començaments del XV va tenir lloc el trasllat d'aquest primer nucli de poblament del Codony cap a un nou indret dins el seu mateix terme municipal. S'escolliren unes terres situades més al nord, justament la part meridional de l'actual nucli de Perafort. Aquest trasllat no fou total ja que l'església, l'abadia i el fossar quedaren en el lloc primitiu fins que s'acordà el seu trasllat, a començaments del segle XVIII; segurament que també hi restà alguna casa habitada.

Desconeixem els motius d'aquest trasllat, però podríem suggerir dues possibilitats que no n'exclouen d'altres. La primera seria que es podria tractar d'un trasllat motivat per les poques condicions sanitàries d'aquesta partida situada a poca distància i a no gaire altura d'un torrent i d'un riu; recordem també que l'època en què s'efectua el trasllat va ser molt propícia a les pestes, que se succeïen periòdicament. Aquesta explicació és encara viva entre alguns habitants de Perafort, si bé hi ha dues confusions considerables: la primera suposar que aquest fet es produí en una data relativament moderna i la segona pensar que aquests emigrants del Codony són els fundadors de Perafort.

La segona possibilitat d'aquest trasllat seria pel motiu de les lluites internes que el Codony visqué en aquest temps, de la qual cosa ens dona referència la carta escrita per l'arquebisbe Enyego de Vallterra als seus vassalls del Codony, en la qual els manava que no estiguessin dividits i que fessin un sol consell. Encara que no podem arribar a cap conclusió definitiva quant als motius que impulsaren aquest trasllat, no hi ha dubtes sobre la seva realitat, de la qual cosa tenim referències marginals en documents de l'època que així ho acrediten, malgrat que es tracti d'unes notícies molt laconiques. ⁽¹¹⁾

Hem dit que el Codony entrà quasi plenament dins la influència de l'arquebisbe tarragoní, però hem de dir que durant molts anys es considerà també com a un lloc de les Falde de Tarragona. Les Falde eren aquells indrets que tenien diversos lligams amb la ciutat tarragonina i pagaven algunes contribucions a canvi de l'oferiment d'u-

11. A.H.A.T. - Índex Vell, 458r.

na seguretat defensiva en cas de guerra o de qualsevol perill.

No tenim dades dels senyors o castlans que governaren el Codony durant el segle XIII; les primeres notícies que tenim sobre aquest particular són de començaments del XIV. Efectivament, des de l'any 1310 ens consta que els Ribes governaren el Codony encara que sembla que ho varen fer, primerament, amb un grau més alt d'autonomia com a senyors que tenien un feu de l'arquebisbe i després sols com a castlans del lloc.

Els Ribes a més de la castlania del Codony tingueren en diferents èpoques del segle XIV els senyoriis dels castells de Perafort i de Penalonga, possessions que es feren més estables a començaments del XV; així ens consta que, l'any 1411, Arnau de Ribes era senyor de Perafort i de Penalonga i a més a més castlà del Codony.⁽¹²⁾ Quant al castell de Penalonga hem de situar-lo en el lloc conegut avui dia amb el nom del Castellot, a l'actual terme dels Pallaresos, on encara hi queden restes de la seva fortalesa. Sembla que aquesta localització està completament fora de dubtes ja que ens consta, documentalment, que era situat al costat mateix de la partida del Comellar.

L'any 1430 Isabel, vídua d'Arnau Ribes, donà el castell de Perafort a la seva filla Isabel qui s'havia casat amb el noble Bernat Pelegrí, mentre que Penalonga i el Codony restaren sota el poder de dita senyora fins a la seva mort. Segurament que l'any 1436 els tres indrets eren ja sota el govern de Bernat Pelegrí i de la seva muller Isabel, els quals ordenaren fer-ne una estima. S'encarregaren de dita missió Guillem Ramon de Montoliu, senyor de Renau, i Ramon Salelles, llicenciat en lleis, els quals estimaren el Codony i Penalonga, conjuntament, en 20.000 sous (1.000 lliures) i Perafort en 12.000 sous (600 lliures) amb una renda anual de 50 i 25 lliures, cosa que significa un rendiment respectiu del 5 i 4'16%.

L'any 1467, en plena guerra catalana contra Joan II i en temps de l'arquebisbe Pere d'Urrea, Isabel, vídua de Bernat Pelegrí, donà els tres llocs del Codony, Perafort i Penalonga als canonges i al Capítol catedralici de Tarragona, encara que es reservà l'usdefruit mentre ella visqués.

A partir d'aquest moment serà el Capítol tarragoní el senyor d'aquests llocs, situació que durarà fins als començaments del segle XIX, data de la prescripció de tots els senyoriis.

A partir de darreries del segle XV el Codony i Penalonga formaren una unitat administrativa. També depenia del Codony, des de

12. A.H.A.T. - Índex Vell, 458r.

temps més primarencs, l'indret conegut amb el nom de les Franqueses del Codony. Aquest territori tenia la forma d'una C: per un costat hi havia la partida sota el Codony que comprenia el Mas de Blanc i part dels actuals termes municipals dels Pallaresos i de Constantí; després s'estenia per tota la riba dreta del Francolí fins enfront i nord de Puigdelí i finalment passava, de bell nou, a l'altre costat del riu fins al Mas de Pallarès i formava una línia divisòria amb el terme dels Garidells. Malgrat que tenia terres a ambdues parts del Francolí, era considerat com una entitat de la riba esquerra pel fet que aquí hi havia el seu nucli principal de població, això és, els Quarts, situat al nord de l'actual terme de Perafort i prop del dels Garidells.

Durant l'Edat Mitjana el lloc de les Franqueses no va tenir institucions pròpies i depenia directament del Codony, encara que aquesta subordinació no era massa clara i per això varen sorgir molts conflictes, sobretot amb el batlle de Constantí, el qual, l'any 1387, pretenia de tenir-hi jurisdicció, cosa que va ser protestada pels jurats del Codony davant l'arquebisbe, tot i afirmant, que les dites Franqueses eren únicament del Codony.

Les Franqueses eren masos aïllats, entre els quals adquirir una major importància els Quarts, indret que es convertí en el principal nucli de població del terme i que durant el segle XVI arribà, fins i tot, a formar un nucli apart del de les Franqueses. Segurament que va ser a partir del segle XVII quan els Quarts, conjuntament amb la resta de les Franqueses, inicià el desenvolupament de les seves institucions pròpies i així es deslligà, d'alguna manera, des les del Codony. Efectivament ens consta que, al llarg d'aquest segle, ja tenia la seva Batllia i el seu Consell, el qual es reunia a l'abadia del Codony.

El Codony tenia el seu Consell i la seva Batllia, encara que en més d'una ocasió el batlle del Codony ho era, al mateix temps, de Perafort. Sens dubte que els dos nuclis de la contrada més estretament lligats entre si varen ser el del Codony i el de Perafort; moltes vegades els seus dos Consells municipals decidiren alguna gestió comuna com era el cas de la recaptació dels impostos, sobretot l'anomenat vintè, dit així perquè consistia en recollir la vintena part de tots els fruits recol·lectats, amb la finalitat de fer front a les despeses municipals.

L'any 1339, amb motiu del repartiment del bovatge entre els llocs del Camp, es va fer un fogatge i ens consta, per primera vegada, la població del Codony: era de vuit focs. Uns anys després, el 1356, amb motiu de la recaptació feta pels pobles del Camp per a l'ajuda de la guerra de Castella, ens consta que els focs del Codony eren set.

A partir d'aquesta data el Codony experimentà un fort creixement demogràfic i, l'any 1378, hi havia catorze focs. Sembla evident que aquest augment és conseqüència de les pestes; aquests continus brots epidèmics afavoriren el creixement demogràfic en molts llocs rurals en contraposició de la davallada experimentada en els nuclis urbans.

Al llarg del segle XV aquesta població va romandre estable amb un petit creixement a començaments del XVI; l'any 1515 tenim una xifra de setze focs per al Codony; eren les famílies Aguader, Bover, Virgili, Virgili, Virgili, Marc, Aguiló, Cases, Garau, Busquets, Marc, Buada, Roig, Bertran, Montlleó i Mariner (el vicari). Aquesta és la màxima població que enregistrà el Codony segons les nostres dades. A partir d'ara disminuirà fins a començaments del segle XVIII; així sabem que l'any 1553 tenia quinze focs, l'any 1564 en tenia dotze i l'any 1719 sols en tenia quatre.

Durant el segle XVIII el Codony tornarà a experimentar un fort creixement, fenomen comú a tots els indrets del Principat. Podem assenyalar quaranta-vuit habitants, l'any 1787, i cinquanta habitants, l'any 1840. Aquest serà l'últim cens realitzat al municipi del Codony; el dia 7 de març del 1842 una disposició de la Diputació Provincial de Tarragona ordenava la seva fusió amb el municipi de Perafort. Hem de rebutjar la idea tan errònia i tan estesa del despoblament absolut del Codony; en realitat el Codony no es va despoblar sinó que es fusionà amb Perafort. Ja hem dit que aquests dos indrets eren molt propers; aquesta fusió administrativa va donar lloc a la seva unió material quan es construïren els edificis del carrer Nou de Perafort els quals enllaçaren els dos antics nuclis.

Quant a les Franqueses del Codony, com a unitat administrativa, també va desaparèixer a començaments del 1843, però aquest territori no es fusionà amb cap altre, sinó que es desmembrà en cinc parts que foren anexionades als municipis dels Pallaresos, Constantí, la Pobla de Mafumet, el Morell i Perafort. En aquesta desintegració de les Franqueses tenim una explicació lògica de l'origen dels enclavaments actuals que té el municipi de Perafort, sobretot en referència als coneguts amb el nom del Campot i de Mas de Magrinyà.

Fins aquí hem parlat del Codony estricte, com a unitat política i administrativa; a partir d'ara parlarem del Codony en un sentit més ampli, com a una entitat comarcal des del punt de vista eclesiàstic i des del punt de vista representatiu davant d'altres institucions com és el cas de la Comuna del Camp.

A la butlla del papa Anastasi IV del 25 de març del 1154 se ci-

ten, entre d'altres, les parròquies del Codony i de Sant Joan del Concili. Segurament que la primera tenia jurisdicció sobre les terres de la riba esquerra del Francolí i la segona sobre les de la riba dreta, però molt aviat aquesta deixà de ser una parròquia pròpiament dita per a convertir-se en una església sufragània de la primera; a la butlla de Celestí III del 29 de novembre del 1194 ja no se cita la parròquia de Sant Joan del Concili, en canvi sí que es menciona la del Codony.

D'una manera paral·lela a la desmembració política del Codony, s'experimentà també l'eclésiàstica, encara que aquesta va sofrir una desintegració més reduïda. La parròquia de Sant Pere del Codony quedà constituïda pels següents nuclis de població: el Codony, Perafort, Puigdelfí, les Franqueses del Codony, la Secuita, Vistabella, Tapioles, els Masos, la Pobla de Mafumet, la Camareria i les Quadres de Baró. Els tres últims indrets formaven una vicaria, segurament que era la continuació de l'antiga parròquia de Sant Joan del Concili.

Podem comprovar que no tots els indrets citats com a integrants de la parròquia de Sant Pere formaven part de l'antic territori del Codony ja que hi era també inclòs Puigdelfí, lloc lligat amb el senyoriu de Montoliu. En canvi s'havien independitzat completament altres indrets, sobretot amb l'erecció de les parròquies de Vilallonga i dels Garidells; alguns llocs s'havien també anexionat a altres parròquies com és el cas del Pontarró unit a la de Vallmoll.

El dia 6 de desembre del 1279 l'arquebisbe Bernat d'Olivella donà permís als homes de la Secuita per a construir, al seu poble, una capella en honor de Santa Maria, subjecta a l'església de Sant Pere del Codony. Aquest permís es feia extensiu a la celebració de baptismes, bodes i altres sagraments, així com també el de tenir cementiri propi. Aquest permís va ésser conseqüència de la petició que en nom dels veïns havia formulat l'abat de Santes Creus, senyor de dit lloc per la donació de Guillem de Claramunt.⁽¹³⁾

Aquesta vicaria de la Secuita quedà en una situació de més autonomia que la de la Pobla ja que mai va formar part integrant de l'anomenat Consell de la parròquia de Sant Pere del Codony, si bé havia de contribuir a totes les despeses que la dita parròquia tenia tant en concepte d'obres i de millores com en concepte de compra d'ornaments i d'altres objectes litúrgics. A la dita vicaria s'integraren els llocs, de la Secuita, Tapioles, els Masos i Vistabella, tots els quals formaven part del senyoriu de l'abat de Santes Creus.

Aquest Consell parroquial de Sant Pere del Codony quedà inte-

13. A.H.A.T. - Índex Vell, 454.

grat per dues parts plenament diferenciades: la d'«aquest costat del riu» i la de l'«altre costat del riu», és a dir, la de la riba esquerra i la de la riba dreta del Francolí, respectivament. La primera era constituïda pel Codony, Perafort, Puigdelfí i les Franqueses del Codony; ja hem dit que encara que aquest últim indret ocupava terres a ambdós costats del Francolí, els seu nucli de població més important era els Quarts, situat a la riba esquerra, i per això és inclòs en aquesta part.

Aquests quatre indrets sols tenien un únic lloc per al culte i era l'església del Codony, situada, tal com hem dit anteriorment, entre el riu Francolí i l'últim tram del torrent dels Garidells, molt prop de la seva confluència. Tocant a la parròquia hi havia el fossar; encara avui es poden veure moltes restes dels cossos que hi foren soterrats i que no es traslladaren al nou cementiri construït a començaments del segle XVIII davant mateix de Perafort.

L'«altre costat del riu» era format per la Pobla de Mafumet, la Camareria i les Quadres de Baró. Malgrat que aquests indrets assistien als actes de culte de l'església de Sant Joan de la Pobla, vicaria de Sant Pere del Codony, formaven part, amb plens drets, del Consell parroquial del Codony. Aquest Consell elegia cada any dos síndics, els quals s'encarregaven de dirigir el dit Consell i de portar a la pràctica els acords que s'havien pres. Hi formaven part tots els caps de casa i sols era necessària l'assistència de la meitat més u dels seus components per a haver-hi quòrum. Normalment els síndics elegits eren un de cada costat del riu.

Les sessions del Consell parroquial se celebraven al fossar i els síndics eren elegits pel sistema dels rodolins; primerament eren elegits directament pels caps de casa dues o tres persones de cada banda del riu i d'aquests pre-elegits en sortien els dos síndics segons la sort dels rodolins.

Encara que la funció principal del Consell parroquial era de tipus eminentment religiós, també assolía tasques netament polítiques i una de les més importants era la de representar, comunitàriament, tots aquests indrets a les sessions de la Comuna del Camp, organisme que representava els interessos de tots els llocs del Camp de Tarragona sotmesos a l'autoritat directa de l'arquebisbe. Hem d'aclarir que a dites sessions, excepcionalment, a més a més del representant comunitari del Codony, hi assistí algun altre portaveu d'aquests pobles citats.

La tasca principal del Consell era la recaptació de diners per a pagar les despeses que suposava la conservació i les millores de les dues esglésies, la de Sant Pere del Codony i la de Sant Joan de la Pobla, de l'abadia i del fossar del Codony. Segons la fretura econòmica

del moment hi havia dues maneres de percebre els cabals necessaris; quan la quantitat que urgia no era gaire considerable sols es decretava un impost sobre el bestiar, el qual generalment consistia en sis diners per cap de bestiar petit i un sou per cap de bestiar gros; quant als forasters, havien de pagar la quantitat global de quaranta sous per cada ramat que pasturava dins el terme, independentment del nombre de caps. Si l'import de les obres realitzades era de més consideració, aleshores, ultra els impostos anteriors sobre el bestiar, s'afegia un impost personal consistent en dos sous per cada persona de més de catorze anys. Malgrat que el poble de la Secuita i els seus agregats de Vistabella, Tapioles i els Masos no formaven part d'aquest Consell, restaven obligats a satisfer la quarta part de totes les despeses realitzades a l'església mare del Codony, així com també a l'abadia i al fossal.

Amb motiu de la guerra dels Segadors aquesta església va sofrir molts desperfectes i per això va ser durant la segona meitat del segle XVII quan s'hi varen haver de realitzar més reformes.

La parròquia tenia uns bons ingressos ja que cobrava la primícia de tot el terme, inclòs el lloc de la Secuita. El cobrament d'aquesta primícia s'arrendava al millor postor; sabem que l'any 1714 s'arrendà per a tres anys al preu de set-centes vuitanta lliures anuals, les quals s'havien de pagar, el primer any, en tres terminis de tres-centes cinquanta lliures l'1 de juliol, dues-centes quinze el dia de Nadal i altres dues-centes quinze l'1 de maig; els altres dos anys el terminis serien tots de dues-centes seixanta lliures en les dates anunciades anteriorment.

Aquesta primícia no era administrada pel Consell parroquial sinó que era de l'exclusiva propietat del rector que en podia disposar lliurement. Ultra aquesta primícia la rectoria del Codony tenia una finca de tres jornals d'extensió que explotava directament. Dins el terme parroquial hi havia altres béns que eren administrats directament per institucions eclesiàstiques com és el cas del molí de blat de Puigdelfí, la casa i la finca de trenta-vuit jornals i mig a les Franqueses, propietats del Capítol tarragoní, i la Granja de la Tallada (quarantā-cinc jornals de terra) i la ferreria de la Secuita, propietats ambdues del monestir de Santes Creus.

Si bé la gestió econòmica era la més important funció del Consell parroquial, no podem oblidar, tal com ja hem dit, la seva tasca política. Els síndics elegits pel Consell eren els representants del territori a les sessions de la Comuna del Camp que normalment se celebraven a la Selva. El Codony fou membre actiu de la Comuna des de comen-

çaments del segle XIV; hem de dir també que va tenir un paper molt important en temps de la guerra contra Joan II i va ser un dels llocs que d'una manera més assídua assistí a les nombroses sessions que la dita institució va celebrar per aquest afer. A partir de les darreries del segle XVI aquesta representativitat del Codony sembla que va perdre importància i a partir d'aquest moment hi assisteix cada un dels indrets que formaven el Consell parroquial, a títol local.

A més a més d'aquesta participació conjunta a la Comuna, el Consell parroquial s'estengué sobre altres afers polítics; un exemple és la distribució dels allotjaments en temps de guerra. Així sabem que, l'any 1712, els llocs d'«aquest costat de riu» havien allotjat, conjuntament, un tinent de cavalleria i els seus soldats a la millor casa del terme i que era la de Francesc Magrinyà dels Quarts de les Franqueses. Aquest tinent abusà de la seva autoritat i destruí molts mobles i altres estris de la dita casa, cosa que fou protestada enèrgicament pel dit Consell i pels respectius jurats de cada poble.

L'existència d'aquest Consell parroquial del Codony ha ocasionat alguna confusió als historiadors i així l'han indentificat amb el seu Consell municipal. Per exemple quan Pere de Cardona prengué possessió de la seu tarragonina, el Codony hagué de pagar vint-i-dues lliures de donatiu, cosa que ha estat interpretada com si aquest indret fos el més fortament gravat atès el seu nombre reduït de focs i li calculen una taxa superior al doble de la dels altres pobles del Camp.⁽¹⁴⁾ Nosaltres som de l'opinió que aquest raonament és completament fals ja que les vint-i-dues lliures no corresponen sols a l'entitat pròpiament dita del Codony sinó a tota la seva parròquia, cosa que significaria una reducció molt considerable d'aquesta taxa.

A començaments del segle XVIII deixà de funcionar aquest Consell parroquial; la seva extinció fou motivada pel trasllat de l'església parroquial des del seu antic emplaçament al nou indret davant mateix de Perafort. Hem dit que el poble del Codony, a cavall dels segles XIV i XV, havia mudat la seva situació, però l'església, l'abadia i el fossar havien restat en el seu primitiu lloc. El dia 25 de març del 1726 l'arquebisbe de Tarragona, Manuel de Samaniego i Jaca, donà ordre de retirar el Santíssim de la parròquia de Sant Pere del Codony pels grans perills que hi havia de sacrilegis i de furts i s'havia de col·locar a l'església de la Pobla.⁽¹⁵⁾

Amb tota seguretat podem deduir que el lloc on era situada l'es-

14. FORT I COGUL, Eufemià: *Notícia Històrica d'una singular Institució Medieval*, pàgs. 146-147, nota 274.

15. A.H.A.T. - El Codony. Llibre 17, 227-230.

glésia havia quedat totalment despoblat i per això l'arquebisbe també ordenà que el rector anés a sojornar a la Secuita o a la Pobla; si ell anava a residir a la Secuita, el vicari ho havia de fer a la Pobla i viceversa. La intenció del prelat era de convertir una de les dues vicaries en el centre més important de la parròquia, però sense cap canvi de nom. L'antic edifici parroquial serviria únicament com a lloc de culte els dies festius.

Aquesta determinació de l'arquebisbe no fou acceptada pels habitants de la part d'«aquest costat de riu», és a dir, el Codony, Perafort, Puigdelfí i les Franqueses del Codony; en realitat eren els més perjudicats per la disposició arquebisbal ja que es quedaven sense servei religiós fix. Per això es reuniren en Consell amb la finalitat d'estudiar aquesta situació i decidiren de traslladar l'església, l'abadia i el fossar a un altre indret del terme del Codony, a la vora mateix del poble de Perafort, i amb la condició que el rector havia de residir en aquesta nova abadia i no a la Secuita ni a la Pobla. ⁽¹⁶⁾

A aquesta reunió no hi assistiren els parroquians de la Pobla ni els de la Camareria i Quadres de Baró i amb aquest acte podem donar per acabat el funcionament d'aquell Consell parroquial. Tampoc no es reuniran més els altres indrets una vegada s'hagin acabat les obres de la nova església. Malgrat aquesta no assistència a la reunió, encara es confiava en l'ajuda que els parroquians de l'altre costat del riu havien de fer per al trasllat de l'església parroquial i per això es nomenà un síndic amb la finalitat d'arribar a un acord amb ells.

S'iniciaren les obres i s'aprofitaren la major part dels materials de l'antiga església, cosa que ens dona una explicació lògica al fet de no existir cap resta a l'antic emplaçament de l'església. El nou edifici continuà amb el nom de Sant Pere del Codony, cosa natural per dues raons: la primera perquè es tractava únicament d'un trasllat i la segona perquè fou construïda, tal com hem dit, dins del terme del Codony encara que fos a la part limítrofe amb Perafort.

La cosa que no s'aconseguí va ser que el rector sojornés a la nova abadia ja que per decret de l'arquebisbe, en la seva visita pastoral del 1731, s'ordenà que el rector havia de residir a la Secuita, sense facultat de poder-ho canviar. La parròquia continuaria amb el nom de Sant Pere del Codony i tindria dues sufragànies, la de Sant Joan de la Pobla i la de Santa Maria de la Secuita. ⁽¹⁷⁾

La residència del rector a la Secuita (una vicaria) i la del vicari al Codony (l'església mare) no deixa de ser una cosa una mica parado-

16. A.H.A.T. - El Codony. Llibre 17, 328-329.

17. A.H.A.T. - La Secuita. Lligall núm. 30.

xal; per això, ben aviat, la parròquia començarà a anomenar-se del Codony o de la Secuita, després de la Secuita o del Codony i finalment únicament de la Secuita.

Al tomb dels segles XVIII-XIX l'església del Codony passa a ser una vicaria de la parròquia de la Secuita i amb una lleu tendència a la doble denominació de Sant Pere del Codony o de Perafort. Quan, l'any 1842, el Codony és fusionat amb Perafort, el nom de l'església serà definitivament el de Sant Pere de Perafort.

L'antic nom del Codony ha desaparegut completament a excepció del record toponímic en diversos paratges de la comarca. L'Ajuntament de Perafort en sessió del dia 3 de juny del 1877, decidí de canviar l'escut del municipi i va voler representar-hi d'una manera simbòlica l'essència del seu passat històric. Junt a l'estreta de mà, símbol de la unió fraternal d'uns homes, hi ha la representació de quatre estrelles que d'una manera perpètua evoquen els antics nuclis d'«aquest costat de riu», germen de l'actual municipi: el Codony, Perafort, Puigdelfí i les Franqueses.

BIBLIOGRAFIA

- BLANCH, JOSEP - *Arxiepiscopologi de la santa església metropolitana i primada de Tarragona*. 2 vols. Agrupació de bibliòfils de Tarragona, 1951.
- CORTIELLA I ÒDENA, FRANCESC - *Guia de Perafort*. «Els llibres de la Medusa». Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Tarragona, 1982.
- *Guia de la Secuita*. «Els llibres de la Medusa». Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. Tarragona, 1982.
- *Les relacions dels arquebisbes de Tarragona amb els pobles del Camp, durant el regnat de Pere el Gran, segons l'Índex Vell de Tarragona*. Comunicació tramesa al XI Congresso di Storia della Corona d'Aragona. Palermo-Trapani-Erice, 1982.
- FORT I COGUL, EUFEMIA - *Noticia històrica d'una singular institució medieval: La Comunitat de Pobles del Camp de Tarragona*. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona, 1975.
- MORERA LLAURADÓ, EMILIO - *Tarragona Cristiana*. 5 vols. Tarragona, 1887, 1889, 1954, 1955.
- UDINA MARTORELL, FEDERIC - *EL «Llibre Blanch» de Santes Creus*. C.S.I.C. Barcelona, 1947.

